

ЕКСПОРТНО - ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ

Пилипенко К.А., к.е.н. доцент,
доцент кафедри організації обліку та аудиту
Полтавська державна аграрна академія

«В сучасному світі є лише два справжніх види влади: влада нафти та влада продовольства. Причому влада продовольства ще більш могутня, ніж влада нафти». Ці слова належать колишньому міністру сільського господарства США Ерлу Батцу, які були висловлені ще у 1975 році. І далі він продовжив: «Саме тому найважливішим засобом нашого спілкування з 2/3 населення планети стане продовольство» [1, с.221]. Невипадково вчені вважають забезпечення населення продовольством – найважливішою проблемою ХХІ століття. В Україні великий вплив на продовольчу безпеку здійснюють експортно-імпортні операції, що негативно позначається, в першу чергу, на вітчизняних виробниках сільськогосподарської продукції.

Останнім часом відбулося різке зменшення продуктивності функціонування аграрного комплексу та пов'язаних з ним галузей. Виробництво значної кількості сільськогосподарської сировини скоротилося нижче критичного рівня. У той же час відбувається подальше значне збільшення частки експорту сільськогосподарської сировини та готових продовольчих ресурсів, що здійснюється переважно суб'єктами господарювання недержавної форми власності. Отже, Україна опинилася у значній залежності від імпорту багатьох видів сировини сільськогосподарського походження та готових продуктів харчування, що зумовлює загрозу для продовольчої безпеки України. Так, за 2014 р. експорт товарів становив 53913,5 млн. дол. США, імпорт – 54381,8 млн. дол. Порівняно із 2013 р. експорт скоротився на 13,5% (на 8392,4 млн. дол.), імпорт – на 28,3% (на 21452,8 млн. дол.). Негативне сальдо становило 468,3 млн. дол. (за 2013 р. від'ємне – 13528,7 млн. дол.) [3].

Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 217 країн світу. Серед найбільших країн-партнерів експорт товарів збільшився до Італії на 5,7%, Єгипту – на 5,3%, Польщі – на 3,9% та Німеччини – на 2,5%. Одночасно скоротився до Росії на 33,7%, Білорусі – на 16,7%, Індії – на 7,1% та Туреччини – на 5,1%. У порівнянні з 2013 р. імпорт товарів збільшився тільки з Білорусі на 10,7% та Угорщини на 4,6%, з решти найбільших країн-партнерів зменшився: з Росії – на 45,1%, США – на 29,9%, Китаю – на 27,4%, Італії – на 26,9%, Польщі – на 24,3% та Німеччини – на 19,5% [3].

Основу товарної структури українського експорту складали продукти рослинного походження – 16,2 % (менше на 1,3 %), у т.ч. зернові культури – 12,1% (більше на 3,0 %), жири та олії тваринного або рослинного походження – 7,1 % (більше на 9,3 %), готові харчові продукти – (менше на 11,5 %) та продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (менше на 23,8 %) – по 5,7

% (табл. 1). У грудні 2014 р. обсяги експорту товарів несуттєво скоротились порівняно з листопадом 2014 р. – на 0,4 %, імпорту зросли на 10,2 % і становили відповідно 3961,5 млн. дол. та 4578,9 млн. доларів [3].

Таблиця 1

Товарна структура зовнішньої торгівлі за 2014 рік*

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт			Імпорт		
	тис. дол. США	у % до 2013 р.	у % до загального обсягу	тис. дол. США	у % до 2013 р.	у % до загального обсягу
Усього, у т.ч.	53913548,3	86,5	100,0	54381792,3	71,7	100,0
I живі тварини; продукти тваринного походження	1014556,7	93,7	1,9	1122721,4	60,7	2,1
01 живі тварини	14471,8	111,9	0,0	77378,7	68,7	0,1
02 м'ясо та їстівні субпродукти	381816,6	109,6	0,7	238898,4	38,6	0,4
03 риба і ракоподібні	27401,3	135,1	0,1	593874,8	71,5	1,1
04 молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	575472,6	83,2	1,1	185761,7	70,7	0,3
05 інші продукти тваринного походження	15394,5	156,1	0,0	26807,8	106,9	0,0
II. Продукти рослинного походження	8736209,9	98,7	16,2	2027145,3	77,7	3,7
06 живі дерева та інші рослини	1414,4	67,9	0,0	69078,4	48,8	0,1
07 овочі	129861,7	116,9	0,2	162506,9	92,6	0,3
08 їстівні плоди та горіхи	148247,0	107,5	0,3	800597,5	66,9	1,5
09 кава, чай	14645,0	137,4	0,0	259862,1	78,0	0,5
10 зернові культури	6544132,0	103,0	12,1	366622,7	119,6	0,7
11 продукція борошномельно-круп'яної промисловості	124400,7	90,8	0,2	25109,1	96,6	0,0
12 насіння і плоди олійних рослин	1687725,8	82,5	3,1	311848,4	80,0	0,6
13 шелак природний	557,1	108,6	0,0	30169,4	82,9	0,1
14 рослинні матеріали для виготовлення	85226,1	159,7	0,2	1350,6	71,2	0,0

*Розраховано за даними Державного комітету статистики України [3]

Згідно наведених даних в табл. 1, у групі живих тварин та продуктів тваринного походження найбільшу частку експорту склали молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед на суму майже 58 млн. дол. США. Щодо імпорту найбільшу частку в даній групі склали риба і ракоподібні продукти на суму майже 60 млн. дол. США. У групі продуктів рослинного походження найбільше експортовано зернових культур на суму близько 654 млн. дол. США. Найбільший обсяг імпорту товарів із даного групи склали їстівні плоди та горіхи на суму 80 млн. дол. США. Країни ЄС є найбільшими імпортерами сільськогосподарської продукції до України.

У рослинництві експортується переважно продукція товарної групи 10 «Зернові злаки». Разом з тим, обсяги експорту переважної більшості тваринницької продукції з України до ЄС мізерні. Слід відмітити, що експорт тваринницької продукції України до ЄС можна буде збільшити за рахунок

використання тарифних квот тільки за умови, якщо вітчизняні експортери зможуть задовольнити вимоги ЄС щодо безпечності та стандартів якості продукції і відповідним чином сертифікувати продукцію.

У найближчій перспективі заповнити встановлені квоти для тваринницької продукції буде проблематично, оскільки переважна більшість тварин утримується господарствами населення (станом на 1.07.2014 р. населенням утримувалось 71,6 % загальної чисельності ВРХ, у т.ч. корів – 77,7 %; свиней – 53,1 %, овець і кіз – 87,0 %), які не мають можливостей застосовувати сучасні технології виробництва продукції, що зумовлює низьку її якість та невідповідність європейським санітарним нормам та стандартам. Для переважної більшості вітчизняних малих і середніх сільгосппідприємств також існують проблеми забезпечення відповідності власної продукції європейським стандартам, оскільки процеси гармонізації та адаптації законодавства у сфері технічного регулювання та санітарних і фітосанітарних заходів потребують не тільки тривалого часу, але й значних матеріальних ресурсів. Наприклад, сукупні витрати на адаптацію до стандартів ЄС тільки м'ясної промисловості Польщі становили близько 2 млрд. євро [2].

Процес впровадження європейських та міжнародних стандартів безпеки та якості продуктів харчування (НАССР, ISO, EN, Кодексу Аліментаріус) у сфері агропромислового виробництва в Україні відбувається вкрай повільно. Значне зрушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності може надати дипломатична служба та торгово-економічні місії України через залучення України до міжнародних програм продовольчої допомоги. З цією метою в українське законодавство необхідно імплементувати вимоги директив та регламентів ЄС стосовно сільського господарства та харчової промисловості, а також не менше 80 % чинних європейських стандартів.

Список використаної літератури

1. Кашенко О.Л. Екологічна складова національної продовольчої безпеки. – нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті / О.Л. Кашенко. – К.: ІАЕ, 2001. – С. 221-223.
2. Можливості і застереження щодо наслідків уведення в дію положень Угоди про асоціацію між ЄС та Україною : наук. доп. / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця, чл.-кор. НААНУ Т.О. Осташко, д-ра екон. наук В.О. Точиліна ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозув." – К., 2013. – 98 с.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua